

Almanakkatoimiston riimusauva

Tässä artikkelissa kuvaillaan Yliopiston almanakkatoimiston riimusauva, jonka allekirjoittanut veisti syksyllä 2012. Ensin esitellään riimusauvassa käytetyt riimumerkit ja sitten riimusauvan kolme symbolikenttää: keskimmäiset päiväriimut, alimmat kuuriimut sekä ylinnä olevat kiinteiden merkkipäivien symbolit. Viimeiseksi on pari käytännön huomautusta sauvan tekemisestä.

Sauva on oikein päin edessäsi, kun sauvan tasalevyinen kahva on vasemmalla ja suippo häntä oikealla. Silloin pyhimysten symbolit, kuten kruunut yms. ovat ylärivillä ja kuuriimut alarivillä.

1. Käytetyt riimumerkit

Almanakkatoimiston sauvaan valittiin merkit Gullskoen-fonteista (Haugen 1996), jotka noudattavat riimuille hyväksyttyä Unicode-standardia (Unicode 2008).

Eri riimukirjaimista on olemassa useita variaatioita. Tähän sauvaan valittiin sellaiset muodot, joita on yleisesti käytetty ruotsalaisissa riimusauvoissa (esim. Lithberg 1953, s. 60, Snædal, Åhlén ja Lundberg 2004, s. 13, ja Dybdahl 2011, s. 273). Merkeistä käytetyt muodot näkyvät seuraavan sivun taulukosta.

Riimukirjaimille ei ole olemassa vakiintuneita suomalaisia nimiä (Lamberg 2009, Pöyhönen 2009). Siksi olen käynyt läpi joukon keskeisiä lähteitä, joissa on ehdotuksia merkkien nimiksi (Suecia antica 1716, Kulturhistoriskt lexikon 1982, Ekko 1984, Haugen 1996, Unicode 2008) ja valinnut niiden perusteella seuraavan sivun taulukossa näkyvät riimujen nimet. Nimeämisessä antoi apua myös ruotsalainen riimututkija (Snædal 2009).

2. Päiväriimut

Vanhoissa riimusauvoissa on vaihdellut se, miten vuosi jaetaan kahteen puolikkaaseen, samoin merkkien kirjoitussuunta. Suomalaiset sauvat alkoivat yleensä joulusta. Norjalaiset sauvat alkoivat esimerkiksi talvipäivästä 14.10., jolloin toisella puolella sauvaa olivat päivät 14.10.-13.4. ja toisella puolella 14.4.-13.10. Merkit saattoivat edetä vasemmalta oikealle tai oikealta vasemmalle.

Almanakkatoimiston sauvaan on valittu selvyiden vuoksi nykyisen kalenterin mukainen jako. Sauvan toisella puolella on vuoden alkupuoli tammikuun alusta kesä-

kuun loppuun ja toisella puolella loppuvuosi heinäkuun alusta joulukuun loppuun. Aika etenee normaalikirjoituksen mukaisesti vasemmalta oikealle, sauvan kummallakin puolella kahvasta kohti suippoa häntää.

Vuoden alkupuoliskon tuntee tammikuun 1. päivän kohdalla olevasta ympyräsymbolista ja loppupuoliskon taas heinäkuun 2. päivällä olevasta Marian kruunusta.

Kuukausien hahmottamiseksi on kuukausien välille jätetty pieni tyhjä tila; entisajan riimusauvoissa päivät yleensä seurasivat toisiaan ilman katkoja. Tosin kuukausiin jaettuja sauvoja esiintyi myös, kuten almanakkatoimiston internetsivulla esitelty 1700-luvun sauva.

Taulukko 1. Almanakkatoimiston riimusauvassa käytetyt riimumerkit. th tarkoittaa samaa äännettä kuin esimerkiksi englannin thin-sanassa. Normaalien riimuaakkosten lisäksi riimusauvan kahvan tekstissä on käytetty seuraavia riimumerkkejä:

- Ɔ vastaamaan p-kirjainta
- † vastaamaan e-kirjainta
- ʎ vastaamaan j-kirjainta
- ⚈ vastaamaan ä-kirjainta
- Ɔ̇ vastaamaan v-kirjainta.

Riimu- merkki	Merkin nimi	Vastaava latinal. kirjain	Vastaava sunnuntai- kirjain	Vastaava kultainen luku	Riimu- merkki
Ɔ	fe	f	A	1	Ɔ
∩	ur	u	B	2	∩
Ɔ	thorn	th	C	3	Ɔ
†	oss	o	D	4	†
R	reid	r	E	5	R
Ɔ	kaun	k	F	6	Ɔ
⚈	hagall	h	G	7	⚈
†	naud	n		8	†
	is	i		9	
†	ar	a		10	†
ʎ	sol	s		11	ʎ
1	tyr	t		12	1
B	bjarkan	b		13	B
†	lögr	l		14	†
Ɔ	madr	m		15	Ɔ
h	yr	y		16	h
†	arlögr			17	†
⚈	tvimadr			18	⚈
φ	belgthorn			19	φ

Vuoden kullekin päivälle on riimusauvan keskimmaisella rivillä merkittynä yksi seitsemästä ensimmäisestä riimukirjaimesta aakkosjärjestyksessä: Ʒ Ꝁ ꝁ Ꝃ ꝃ Ꝅ ꝅ eli fe-ur-thorn-oss-reid-kaun-hagall. Sama jakso toistuu läpi koko vuoden. Systemi on aivan sama kuin 1500- ja 1600-luvun kalentereissa, joissa päivät merkittiin vuoden alusta lähtien latinalaisilla kirjaimilla A B C D E F G. Vasta 1700-luvulla siirryttiin almanakoissa nykyisiin ma-ti-ke-to-pe-la-su-merkintöihin.

Vuoden ensimmäiselle sunnuntaipäivälle sattuvaa kirjainta sanotaan sunnuntaikirjaimeksi. Esimerkiksi vuonna 2013 vuosi alkaa tiistaipäivällä, joten sunnuntaille sat-tuva kirjain on aakkosten kuudes kirjain Ʒ (kaun). Vuonna 2013 on siis jokainen kaun-päivä sunnuntai.

Karkausvuosi vaatii kaksi sunnuntaikirjainta, koska karkauspäivälle ei ole sauvassa omaa riimua. Ensimmäinen sunnuntaikirjain on voimassa tammi-helmikuussa, toi-nen karkauspäivästä eteenpäin.

Sunnuntaikirjaimet toistuvat 28-vuotisessa jaksossa, jota sanotaan aurinkojaksoksi. Jos tietää vuoden sijainnin aurinkojaksossa, tietää myös sunnuntaikirjaimen. Sivun alalaidassa olevasta taulukosta näkyy aurinkojakson kutakin vuotta vastaava sunnun-taikirjain. Vuosi 2013 on aurinkojakson 6. vuosi (sunnuntaikirjain siis Ʒ eli kaun), 2014 on 7. vuosi (sunnuntaikirjain R eli reid) jne. Jäljempänä tässä artikkelissa käy-tetään esimerkkinä vuotta 2026. Se on aurinkojakson 19. vuosi, joten sen sunnun-taikirjain on ꝁ (oss). Taulukosta 3 (s. 5) löytyvät sunnuntaikirjaimet vuosille 2012-2050.

Yhteenvetona voi todeta, että riimusauvan keskimmainen rivi auttaa meitä pysy-mään selvillä viikonpäivistä läpi koko vuoden.

Taulukko 2. Sunnuntaijakson eri vuosia vastaavat sunnuntaikirjaimet, vasemmalla latinalaisin kirjai-min, oikealla riimuaakkosin. Taulukko on voimassa välillä 1900-2100. Kun vuonna 2100 jätetään karkauspäivä pitämättä, muuttuvat sunnuntaikirjaimet. Tähti merkitsee karkausvuotta. Taulukko perustuu Ginzelin kirjaan (1914, osa 3, s. 127-128).

Aur.- jakso	Sunn.- kirjain	Aur.- jakso	Sunn.- kirjain	Aur.- jakso	Sunn.- kirjain	Aur.- jakso	Sunn.- kirjain
*1	FE	15	B	*1	ƷR	15	Ꝁ
2	D	16	A	2	ꝁ	16	Ʒ
3	C	*17	GF	3	Ꝃ	*17	*Ʒ
4	B	18	E	4	Ꝁ	18	R
*5	AG	19	D	*5	Ʒ*	19	ꝁ
6	F	20	C	6	Ʒ	20	Ꝃ
7	E	*21	BA	7	R	*21	ꝀƷ
8	D	22	G	8	ꝁ	22	*
*9	CB	23	F	*9	ꝂꝀ	23	Ʒ
10	A	24	E	10	Ʒ	24	R
11	G	*25	DC	11	*	*25	ꝁꝂ
12	F	26	B	12	Ʒ	26	Ꝁ
*13	ED	27	A	*13	Rꝁ	27	Ʒ
14	C	28	G	14	Ꝃ	28	*

3. Kuuriimut

Maagisin osuus riimusauvasta on alin rivi eli kuuriimujen osasto, sillä sen avulla tiedetään taivaallisen kuun vaiheet (uusikuu, puolikuut, täysikuu) noin päivän tarkkuudella useita satoja vuosia, jopa tuhansia vuosia eteenpäin.

Kuun vaiheiden ennustaminen perustuu siihen, että vaiheiden jakso eli aika esim. täysikuusta seuraavaan täysikuuhun tunnetaan hyvin tarkkaan: se on vähän vajaa 29,5 vuorokautta. Jo antiikin aikaan huomattiin, että kuun jakso menee hyvin tarkasti tasan 19 kalenterivuoteen. Jos meillä vuonna 2013 täysikuu sattuu tammikuun 27. päivälle, sattuu se myös 19 vuotta myöhemmin eli 2032 tammikuun 27. päivälle.

Meidän täytyy siksi tuntea kuun kulku vain yhden 19-vuotisen jakson ajan, ja sen jälkeen voimme ennustaa kuun vaiheet pitkälle tulevaisuuteen.

Almanakkatoimiston riimusauvaan on merkitty uudenkuun hetket kunakin vuonna 19-vuotisen jakson aikana. Uusikuu tarkoittaa sitä aikaa, jolloin kuu on täsmälleen samassa suunnassa kuin aurinko ja siksi kuuta ei näy. Tämä on hieman eri asia kuin vanhoihin sauvoihin merkitty ”kuun syntymä”. Entisaikaan sauvoihin merkittiin ne hetket, jolloin kapea kuunsirppi tuli ensimmäisen kerran näkyviin iltataivaalla. Tämä tapahtuu 1-2 vuorokautta tähtitieteellisen uudenkuun hetken jälkeen.

Kuun vaiheiden merkitsemiseen tarvitaan erilaisia riimumerkkejä 19 kappaletta, kun päiväriimuissa selvittiin seitsemällä. Kuuriimuiksi otetaan kaikki riimuaakkoset festä yriin. Koska näitä on vain 16, tarvitaan kolme lisäkirjainta. Ne muodostetaan perusriimuista siten että kuuriimu 17:ssä on yhdistetty \uparrow (ar) ja \uparrow (lögr) ja saatu \uparrow (arlögr), kuuriimu 18:ssä on Υ (madr) pantu samaan runkoon sekä oikeinpäin että ylösalaisin ja saatu \times (tvimadr). Kuuriimu 19:ssä on taas \mathcal{P} (thorn) sekä oikeinpäin että peilikuvana (Φ , belgthorn).

Yhdeksäntoista kuuriimua täytyy ripotella paikoilleen kalenterisauvaan täsmälleen oikeassa järjestyksessä ja oikeilla välistyksillä, jotta ne antavat taivaalliset uudenkuun hetket. Almanakkatoimiston sauvaan järjestys ja välistys otettiin Ginzeltä (1914, osa 3, s. 136). Tämä on aivan sama järjestys ja välistys kuin 1700-luvun riimusauvassa, joka esitellään almanakkatoimiston almanakka-arkistossa.

Almanakkatoimiston riimusauva on ”kalibroitu” 2000-luvulle. Vaikka esimerkiksi 1700-luvun sauvassa kuuriimujen järjestys ja välistys on aivan sama kuin almanakkatoimiston sauvassa, ovat merkit kuitenkin aivan eri päivillä. Paitsi että sauvoissa on käytetty erilaista määritelmää kuun syntymälle, poikkeavat päivät myös siksi, että 1700-luvun sauva on laadittu ennen vuoden 1753 kalenteri uudistusta. Tuolloin Ruotsi-Suomessa siirryttiin gregoriaaniseen kalenteriin ja hypättiin kokonaan kymmenen päivän yli.

Almanakkatoimiston riimusauva näyttää oikeat uudenkuun hetket, kun tietää kyseisen vuoden ns. kultaisen luvun. Kultainen luku kertoo, monesko vuosi 19-vuotisessa kuujaksossa on menossa. Vuoden 2012 kultainen luku on 18, vuoden 2013 luku on 19, ja sitten jakso alkaa alusta: Vuosi 2014 = 1, 2015 = 2 jne. Sivun 5 taulukossa on merkittynä kultainen luku ja kuuriimu kullekin vuodelle välillä 2012-2050.

Taulukko 3. Sunnuntaikirjaimet ja kuuriimut vuosina 2012-2050.

Vuosi	Aur.jakso	Sunn.kirj.	Kult. luku	Kuuriimu
2012	*5	Ɔ*	18	Ɔ
2013	6	Ɔ	19	ϕ
2014	7	R	1	Ɔ
2015	8	ǀ	2	∩
2016	*9	∩∩	3	∩
2017	10	Ɔ	4	ǀ
2018	11	*	5	R
2019	12	Ɔ	6	Ɔ
2020	*13	Rǀ	7	*
2021	14	∩	8	∩
2022	15	∩	9	∩
2023	16	Ɔ	10	ǀ
2024	*17	*Ɔ	11	ǀ
2025	18	R	12	∩
2026	19	ǀ	13	B
2027	20	∩	14	∩
2028	*21	∩Ɔ	15	Ɔ
2029	22	*	16	∩
2030	23	Ɔ	17	ǀ
2031	24	R	18	Ɔ
2032	*25	∩∩	19	ϕ
2033	26	∩	1	Ɔ
2034	27	Ɔ	2	∩
2035	28	*	3	∩
2036	*1	ƆR	4	ǀ
2037	2	ǀ	5	R
2038	3	∩	6	Ɔ
2039	4	∩	7	*
2040	*5	Ɔ*	8	∩
2041	6	Ɔ	9	∩
2042	7	R	10	ǀ
2043	8	ǀ	11	ǀ
2044	*9	∩∩	12	∩
2045	10	Ɔ	13	B
2046	11	*	14	∩
2047	12	Ɔ	15	Ɔ
2048	*13	Rǀ	16	∩
2049	14	∩	17	ǀ
2050	15	∩	18	Ɔ

Vuoden 2013 kuuriimu on siis Φ (belgthorn). Kalenterisauvan kuuriimurivillä tulevat ensimmäiset belgthornit vastaan 12.1., 10.2. ja 12.3. Almanakasta taas nähdään, että todelliset uudenkuun hetket ovat 11.1. illalla, 10.2. aamulla ja 11.3. illalla. Tarkkuus on siten päivän luokkaa, kuten pitikin.

Voimme testata sauvaa kauemmas eteenpäin, vaikkapa vuodelle 2026. Kultainen luku on 13 ja kuuriimu on B (bjarkan). Sauvan mukaan ensimmäiset uudenkuun päivät ovat 18.1., 16.2. ja 18.3. Todelliset päivät Suomen ajan mukaan (esim. Meeus 1995) ovat 18.1. illalla, 17.2. päivällä ja 19.3. aamuyöllä.

Kuuriimujen avulla voi useimmille vuosille määrätä myös pääsiäispäivän. Pääsiäisenhän on maaliskuun 21. päivää seuraavan täydenkuun jälkeinen sunnuntai. Riimusauvasta etsitään maaliskuun 6. päivää seuraava uusikuu, lisätään tähän 15 päivää (jolloin päästään 21. päivää seuraavaan täysikuuhun) ja katsotaan, mikä on seuraava sunnuntai. Vuonna 2013 ensimmäinen belgthorn maaliskuun 6. päivän jälkeen on 12.3. Lisätään siihen 15, saadaan 27.3. Koska sunnuntaikirjain on kaun, nähdään päiväriimujen riviltä pääsiäispäiväksi 31.3. Almanakka vahvistaa päivän oikeaksi.

Vastaavasti vuonna 2026 ensimmäinen bjarkan maaliskuun 6. päivän jälkeen on 18.3. Lisätään tähän 15 päivää, saadaan 2.4. Vuoden 2026 sunnuntaikirjain on \dagger (oss), ja 2.4. jälkeen seuraava oss löytyy 5. päivältä. Tämä on oikea pääsiäispäivä. Kaikkina vuosina sauva ei kuitenkaan anna oikeaa pääsiäistä, koska yhden päivän tarkkuus kuun vaiheissa ei aina riitä pääsiäisen määrittämiseen.

Yhteenvetona voi todeta, että kuuriimut kertovat meille taivaallisen kuun vaiheet sekä pääsiäisen paikan ja sen kautta kaikkien pääsiäiseen sidottujen liikkuvien pyhien paikat.

Yhdeksäntoista vuoden kuujakso ei ole aivan tarkka, koska kuun vaiheet 19 vuoden kuluttua sattuvat keskimäärin kaksi tuntia myöhemmin kuin tänä vuonna. Kestää runsaat kaksisataa vuotta, ennen kuin kuuriimut ovat päivän verran väärässä paikassa. Silloin kuuriimujen riviä täytyy siirtää yhdellä päivällä.

4. Merkkipäivät

Sauvan kummankin puolen ylimpään kenttään on merkitty vuosittaiset kiinteät merkkipäivät. Mukaan otettavien merkkipäivien ja niiden symbolien valintaan on käytetty useita eri lähteitä: Vilkuna 1979, Dybdahl 2011, Alver 1981, Schroeter 1926, Lithberg 1953, Oja 2011, Roeder 1955, Stigell 1974 ja Väisänen 2011.

Tässä luettelo mukaan otetuista päivistä ja niiden kohdalle merkityistä symboleista sekä lyhyt selite symboleille.

- 1.1. Uusivuosi, ympyrä, vuoden kierron merkki, jota voi ajatella myös Jeesuksen ympärileikkauksen symboliksi.
- 6.1. Loppiainen, tähti, muistona tähdestä, joka johdatti kolme tietäjää Jeesuksen lapsen luo.
- 13.1. Nuutti, ylösalaisin käännetty juomasarvi merkinä joulunajan loppumisesta.

- 17.1. Antonius, sika, kiusausten symboli, jonka kansa käsitti konkreettisesti, ja näin Antoniuksesta tuli sikojen suojelemissa.
- 19.1. Henrik, piispansauva, Turun piispan Henrikin muistoksi.
- 20.1. Sebastian, nuoli. Sebastian yritettiin mestata ampumalla hänet täyteen nuolia.
- 25.1. Paavali, miekka, kuolintavan merkinä.
- 2.2. Marian puhdistuspäivä, kruunu, koska Neitsyt Mariaa pidetään taivaan kuningattarena.
- 6.2. Dorothea, kori, jossa kukkaistytty vei omenia ja ruusuja Dorothean tuomarille.
- 9.2. Apollonia, hammaspihdit, joilla Apollonian hampaat vedettiin irti ennen mestaamista.
- 14.2. Valentinus, sydän, ystävänpäivän symboli. Vanhoissa riimuseauvoissa sydän oli pari päivää aikaisemmin Scholastican symbolina.
- 15.2. Sigfrid, piispansauva, Växjön piispan Sigfridin muistoksi.
- 22.2. Pyhän Pietarin istuin, avain. Jeesus antoi Pietarille taivaan valtakunnan avaimet.
- 24.2. Mattias, kaksi lippua. Symboli on kopioitu norjalaisesta riimuseauvasta. Kahden lipun voi ajatella merkitsevän kahta päivää, koska 24.2. laskettiin roomalaisessa ajanlaskussa karkausvuosina kahteen kertaan. Nykyään Suomessa karkauspäivä on 29.2., joka on sauvassa merkitty pisteellä.
- 12.3. Gregorius, lintu, yleinen paavi Gregoriuksen tunnus. Samainen lintu istuu *Suomen kansan pyhimyskalenterin* kuvassa Gregoriuksen olkapäällä.
- 21.3. Benedictus, käärme, merkinä myrkystä, jolla Benedictus yritettiin surmata.
- 25.3. Marian ilmestys, kruunu, Neitsyt Marian tunnus.
- 14.4. Tiburtius ja suvipäivä, puu, merkinä kesän alkamisesta. Vanhoissa riimuseauvoissa toinen puoli sauvaa alkoi suvipäivästä, toinen talvipäivästä 14.10.
- 23.4. Georgius, hevonen. Pyhä Yrjö kuvattiin yleensä hevosen selässä tappamassa lohikäärmettä.
- 25.4. Markus, sulkakynä, koska apostoli Markus kirjoitti Markuksen evan geliumin.
- 1.5. Philippus, Jacobus, Valburg. Kaksi ristiä kuvaavat kahta apostolia ja lintu on usein Valburgin päivän tunnus, koska käki alkaa näinä päivinä kukkua.
- 3.5. Pyhä Risti, ristin kuva, koska pyhä Helena löysi Jeesuksen ristin 3.5. noin vuonna 320.
- 18.5. Erik, miekka, kuningas Erikin kuolintavan merkinä.
- 22.5. Hemming, piispanhiippa, joka *Suomen kansan pyhimyskalenterin* kuvassa näkyy piispa Hemmingin päässä.

- 12.6. Eskil, piispansauva, koska Ruotsin pyhä Eskil mainitaan yleensä piispaksi.
- 24.6. Johannes Kastaja, tiimalasi, kesän vanhan huippukohdan, kesäpäivänseisauksen ja juhannuksen merkiksi.
- 29.6. Pietari ja Paavali, avain, Pietarin tunnus.
- 2.7. Marian etsikkopäivä, kruunu, Neitsyt Marian tunnus.
- 13.7. Margaretan vanha päivä, harava, merkinä keskikesästä ja heinätöistä.
- 25.7. Jacob, hattu. Apostoli Jaakob esitetään ainoana apostolina yleensä hattu päässä.
- 29.7. Olavi, kirves, joka on Olavin päivän tunnus lähes kaikissa norjalaisissa riimusuvoissa.
- 10.8. Laurentius, halstari, pyhän Laurin kuolintavan merkinä.
- 15.8. Marian taivaaseennouseminen, kruunu, Neitsyt Marian symboli.
- 24.8. Bartolomeus, veitsi, jolla apostoli Bartolomeus nyljettiin.
- 29.8. Johannes Kastajan kaulan leikkaus, miekka, Johanneksen kuolintavan merkinä.
- 8.9. Marian syntymäpäivä, kruunu, Neitsyt Marian symboli.
- 14.9. Pyhän Ristin ylentäminen, ristin kuva.
- 21.9. Matteus, kirves, joka on enkelin ohella tavallinen apostoli Matteuksen symboli.
- 29.9. Michael, vaaka, joka esiintyy arkkienkeli Mikaelin tunnuksena.
- 7.10. Birgitta, kirja, koska Ruotsin pyhä Birgitta kirjoitti useita kirjoja taivaallisista näyistään.
- 14.10. Calixtus ja talvipäivä, vanttu, joka on norjalaisissa riimusuvoissa lähes ainoa tunnus tällä päivällä. Talvi alkaa ja on aika vetää lapaset käteen.
- 18.10. Luukas, härkä, joka on Luukkaan tavallinen tunnus.
- 28.10. Simon ja Judas, kaksi ristiä kahden apostolin merkiksi ja vene tai laiva heidän lähetysmatkojensa symbolina.
- 1.11. Pyhäinpäivä, kirkko, kaikkien pyhimysten kunniaksi.
- 11.11. Martinus-piispa, piispansauva, yhden kautta aikain tunnetuimman piispan kunniaksi.
- 21.11. Marian temppeleintuonti, kruunu, Neitsyt Marian tunnus.
- 23.11. Clemens, ankkuri. Tarinan mukaan piispa Clemens hukutettiin Mustaanmereen ankkuri kaulassaan.
- 25.11. Catherina, pyörä, pyhän Katariinan tavallinen symboli muistoksi tavasta jolla häntä kidutettiin.
- 30.11. Andreas, ongenkoukku, koska apostoli Andreas on kalamiesten suojeleuspyhimys.

- 4.12. Barbara, torni, koska isä piti Barbaraa suljettuna korkeaan torniin.
- 6.12. Nicolaus, piispansauva, Myran tunnetun piispan muistoksi. Nicolaus on jatkanut elämäänsä Santa Claus -nimisenä – joulupukkina.
- 8.12. Marian sikiäminen, kruunu, Neitsyt Marian symboli.
- 13.12. Lucia, kynttilänjalka, koska valo ja kynttilät liittyvät Lucian päivään. Keski-ajalla Lucian päivänä oli vuoden pisin yö.
- 21.12. Tuomas, oluttynnyri, koska vanhoina aikoina Tuomas merkitsi joulunajan ja juominkien alkamista.
- 25.12. Joulupäivä, aurinko, merkinä ajan kierrosta ja maailman valon, Jeesuksen, syntymästä.
- 26.-28.12. Toinen, kolmas ja neljäs joulupäivä on merkitty pienillä risteillä. Joulukuun oli 1770-luvulle asti nelipäiväinen pyhä.

Lisäksi symbolikentän ylälaitaan on merkitty auringon siirtyminen eläinradan merkkeihin vakiosymboleilla. Siirtymiset tapahtuvat nykyään seuraavina päivinä (Yliopiston almanakka 2000-2013):

Vesimies	♊	Tammikuun	20.
Kalat	♋	Helmikuun	18. tai 19.
Oinas	♌	Maaliskuun	20. tai 21.
Härkä	♍	Huhtikuun	19. tai 20.
Kaksoset	♎	Toukokuun	20. tai 21.
Krapu	♏	Kesäkuun	21.
Jalopeura	♐	Heinäkuun	22. tai 23.
Neitsyt	♑	Elokuun	22. tai 23.
Vaaka	♒	Syyskuun	22. tai 23.
Skorpioni	♓	Lokakuun	23.
Jousimies	♈	Marraskuun	22.
Kauris	♉	Joulukuun	21. tai 22.

Koska kyseessä on nimenomaan almanakkatoimiston riimusauva, symbolikenttään on merkitty vielä yksi merkkipäivä, nimittäin almanakkatoimiston syntymäpäivä 16.12. (vuonna 1994). Tuolloin pidettiin lehdistötilaisuus, jossa julkistettiin almanakkatoimiston perustaminen.

Jos joku haluaa veistää itselleen riimusauvan esimerkiksi almanakkatoimiston sauvaa mallina käyttäen, voi omaan sauvaan merkitä läheisten syntymäpäiviä tai muita henkilökohtaisia merkkipäiviä.

5. Käytännön huomautuksia

Sauvan pituus on tasan metri. Sauvan aihio oli 15 x 45 mm höylättyä mäntylistaa, jonka profiilia hieman muotoiltiin.

Veistämisen jälkeen sauva on petsattu kahteen kertaan Herdinsin Lakkapetsillä 713 (mahonginruskea). Koska petsattaessa jäi veistettyihin koloihin enemmän väriä kuin sileään pintaan, tulivat merkit petsauksen jälkeen selvemmin näkyviin. Lopuksi sauva on lakattu kolmeen kertaan puolikiiltävällä Unica Super -lakalla.

Almanakkatoimiston riimusauva tehtiin elo-marraskuussa 2012, ja sauvan valmistaminen vei kaikkineen noin sata työtuntia.

Haluan esittää kiitokset Anne Pöyhöselle, jonka tekemät riimusauvat ja kiintoisa kirjeenvaihto innostivat minua riimusauvojen pariin.

Helsingissä joulukuussa 2012

Heikki Oja

Lähteet:

- Alver, Brynjulf, 1981: Dag og merke, Bergen
Dybdahl, Audun, 2011: Primstaven i lys av helgenkulten, Trondheim
Ekko, Paavo O., 1984 : Puumerkit ja riimut menneisyyden avaimina, Helsinki
Ginzler, F. K., 1914: Handbuch der Chronologie, III. Band, Leipzig
Haugen, Odd Einar, 1966: Alfabetisk oversyn over Gullskoen (gandalf.aksis.uib.no/Runefonter/Gullskoen-e.html)
Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, osa 14, 1982
Lamberg, Marko, sähköpostiviesti 20.1.2009
Lithberg, Nils, 1953: Computus, Stockholm
Meeus, Jean, 1995: Astronomical Tables of the Sun, Moon and Planets, Richmond, Virginia
Oja, Heikki, 2011: Suomen kansan pyhimyskalenteri, Helsinki
Pöyhönen, Anne, sähköpostiviesti 7.4.2009
Roeder, Helen, 1955: Saints and their Attributes, London
Schroeter, J. Fr., 1926: Haandbog i kronologi, Anden del, Oslo
Snædal, Thorgunn, Åhlén, Marit ja Lundberg, Bengt A., 2004: Svenska runor, Stockholm
Snædal, Thorgunn, sähköpostiviesti 19.2.2009
Stigell, Anna-Lisa, 1974: Kyrkans tecken och årets gång, Helsingfors
Suecia antica et hodierna, 1716 (www.jyu.fi/gammalsvenska/runkunskap.htm)
The Unicode standard 5.1, Runic, 2008 (unicode.org/charts/PDF/U16A0.pdf)
Vilkuna, Kustaa, 1979: Vuotuinen ajantieto, Helsinki
Väisänen, Liisa, 2011: Kristilliset symbolit, Helsinki
Yliopiston almanakka 2000-2013, Helsinki